

Redogörelse

1975/76: 14

Nordiska rådets svenska delegations berättelse för rådets första extra session 1975

1976-02-05

Till riksdagen

Nordiska rådet höll sin första extra session den 15 november 1975 i Stockholm. Två rekommendationer till Nordiska ministerrådet antogs rörande samarbetet på de socialpolitiska och ekonomiska områdena.

Nordiska rådets svenska delegation får överlämna bifogade berättelse för rådets första extra session jämte bilaga innehållande texten till de antagna rekommendationerna.

Stockholm den 5 februari 1976

För Nordiska rådets svenska delegation

JOHANNES ANTONSSON

/Christer Jacobson

Berättelse från Nordiska rådets svenska delegation rörande rådets första extra session i Stockholm den 15 november 1975

I Inkallande av Nordiska rådets första extra session

Sedan Nordiska ministerrådet i skrivelse den 18 juni 1975 till rådets president hemställt om en så snabb behandling som möjligt av ett vid samma tidpunkt väckt ministerrådsförslag om upprättande av en nordisk investeringsbank beslöt rådets presidium vid möte i Húsavik, Island, den 8 augusti 1975 med hänvisning till artikel 51 i Helsingforsavtalet att hålla en extra session i Stockholm den 15 november 1975.

Vid sessionen, som var rådets första extra session, behandlades också två andra angelägna ärenden, nämligen ett ministerrådsförslag om ett nordiskt arbetsmarknadsprogram och ministerrådets meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet.

II Organisation m. m.

Den svenska delegationen bestod vid sessionen av följande *regerings-representanter*:

statsminister Olof Palme

statsrådet och chefen för finansdepartementet Gunnar Sträng,

statsrådet och chefen för utrikesdepartementet Sven Andersson,

statsrådet och chefen för arbetsmarknadsdepartementet Ingemund

Bengtsson,

statsrådet och chefen för handelsdepartementet Carl Lidbom,

statsrådet Kjell-Olof Feldt,

och följande *valda medlemmar*

herrar	Antonsson,
	Krönmark,
	Adamsson,
	Nilsson i Tvärålund,
	Mellqvist,
	Mundebo,
	Palm,
	Carlsson i Vikmanshyttan,
	Hammarberg,
	Hernelius,
	Knut Johansson i Stockholm,
	Skantz,
fru	

herrar Helén,
 Jansson,
 Hermansson,
 Lindahl som ersättare för herr Arne Geijer i Stockholm,
 Burenstam Linder som ersättare för fru Kristensson samt
 herr Jonasson som ersättare för Per Olof Sundman

Härjämte var närvarande under sessionen *suppleanten* fru Lundblad, som den 15 november ersatte herr Mellqvist för del av denna dag.

Delegationen biträdades av sin sekreterare, kanslichef Christer Jacobson, sakkunniga och övrig personal.

III Behandlade saker

På dagordningarna för sessionen upptogs 2 ministerrådsförslag (s. k. B-saker) och 1 meddelande från Nordiska ministerrådet rörande en av rådets rekommendationer (s. k. D-sak). Beträffande dessa saker förelåg av respektive utskott före sessionen utarbetade och justerade betänkan- den.

Ministerrådsförslagen resulterade i 2 rekommendationer. Texten till dessa har fogats till berättelsen som *bilaga*.

I det följande lämnas en redogörelse för de behandlade sakerna. Det fullständiga materialet finns tryckt i rådsförhandlingarna.

A. Sak förberedd av ekonomiska utskottet

Till ekonomiska utskottet hade hänvisats ett ministerrådsförslag om *inrättande av en nordisk investeringsbank*, vari hemställdes om Nordiska rådets uttalande över förslag om en nordisk investeringsbank jämte bilagor innehållande utkast till avtal och stadgar för investerings- banken.

Ekonomiska utskottet, som behandlat förslaget vid en serie möten under sommaren och hösten 1975 och hört sakkunniga och representer- ter för ministerrådet, uttalade i sitt betänkande att det varit en fördel om det förelegat en samlad ekonomisk värdering om behovet av en investeringsbank, innan Nordiska rådet anmodats att yttra sig i frågan. Utskottet anslöt sig dock till ministerrådets uppfattning om värdet av en investeringsbank som komplement till de nationella kreditinstitutio- nerna. Utskottet framhöll därvid, att bankens betydande grundkapital och den omständigheten att fem suveräna stater står som ägare torde göra den mycket kreditvärdig. Detta skulle kunna medföra förmånli- gare lånevillkor än om projekt skulle finansieras genom existerande kreditinrättningar. Banken borde enligt utskottets uppfattning kunna tjäna som ett viktigt instrument för den vidare utvecklingen av det nordiska samarbetet.

Bankens grundkapital föreslås utgöra 400 milj. SDR, vilket enligt gällande kurs motsvarar ungefär två miljarder svenska kronor.

Banken borde kunna medverka till att en växande del av investeringarna i Norden gjordes utifrån en nordisk synvinkel. Utskottet betonade att begreppet "nordiskt intresse", som av ministerrådet angavs som det centrala kriteriet för de investerings- och exportprojekt som banken skulle stödja, borde ges en vid tolkning. Utskottet ansåg ej att det skulle behöva uppstå någon konflikt mellan kravet på bankmässighet och den i stadgarna ingående bestämmelsen att garantier skulle ges med iakttagande av samhällsekonomiska hänsyn. Utlåningsräntan fick dock icke vid något tillfälle sättas lägre än inlåningsräntan, vilket skulle innebära ett klart subsidieelement.

Utskottet förutsatte att Nordiska rådet ges tillfälle att uttala sig innan beslut om förhöjning av grundfonden fattas och föreslog också på andra punkter justeringar av ministerrådsförslaget i syfte att underlätta parlamentarisk kontroll av investeringsbanken. Dessa ändringsförslag ingick i det förslag till rekommendation som utskottet förelade rådet. Enligt detta skulle rådet rekommendera ministerrådet att föranstalta att ett avtal med tillhörande stadgar om etablering av en nordisk investeringsbank skulle ingås, huvudsakligen i överensstämmelse med ministerrådsförslaget. Banken borde emellertid ges en bredare parlamentarisk förankring genom att stadgeändringar av större betydelse förelades Nordiska rådet i förväg. Nordiska rådet borde årligen erhålla rapport från ministerrådet om bankens verksamhet och kontrollkommittén borde utvidgas med representanter utsedda av Nordiska rådet.

Till utskottsbetänkandet hade fogats tre reservationer.

I den första reservationen föreslog representanter för de danska och norska konservativa partierna att rådsmedlemmarna skulle rösta mot förslaget. Ministerrådet hade enligt deras uppfattning inte kunnat visa att banken skulle fylla en funktion, som inte redan existerande kreditinstitut hade.

I den andra reservationen föreslog en representant för folkdemokraterna i Finland att rådet ej måtte företa sig något i anledning av ministerrådsförslaget. Reservanten ansåg att en nordisk investeringsbank ej skulle hjälpa Finland ur dess ekonomiska svårigheter, då landets skuldsättning redan fått alltför stora proportioner och dess politik i stället borde gå ut på att minska upplåningen. Reservanten hävdade att den ekonomiskt starkare parten skulle draga den största fördelen av ett ökat nordiskt ekonomiskt samarbete. Dessutom var begreppet "nordiskt intresse" mycket oklart och gav utrymme för olika tolkningar.

I den tredje reservationen föreslog herr Krönmark att rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att utarbeta ett avtal med tillhörande stadgar för etablering av ett nordiskt kreditinstitut för refinansiering av krediter till projekt av gemensamt nordiskt intresse.

Herr Krönmark framhöll att det redan existerade ett betydande samarbete mellan de nordiska kreditinstituten. Dessas marknadstillväxt skulle komma att begränsas genom inrättande av en nordisk investeringsbank, särskilt som denna skulle få en prioriterad ställning och konkurrensfördelar, t. ex. skattefrihet. Herr Krönmark instämde dock i att de nordiska länderna stod inför stora investeringsbehov och inom den närmaste framtiden var beroende av upplåning på den internationella kapitalmarknaden för att åstadkomma nödvändiga investeringar. Ett gemensamt nordiskt uppträdande på den internationella marknaden kunde tänkas verka attraherande på långgivare varför ett gemensamt kreditinstitut kunde övervägas. Ett sådant borde dock få karaktären av ett refinansieringsinstitut för existerande banker. Denna lösning skulle kunna bidra till en ökad kapitaltillgång men inte påverka konkurrensförhållandena.

I den följande debatten yttrade sig bl. a. statsrådet Feldt samt herrar Helén, Hermansson, Krönmark och Palm.

Statsrådet Feldt framhöll att förslaget om en nordisk investeringsbank framlagts på grundval av vissa premisser. Hit hörde dels önskemålet att trygga kapitalförsörjningen för att bygga ut produktionsapparaten och öka exporten, dels bankens värde som ett betydelsefullt led i stärkandet av nordiskt-ekonomiskt samarbete, och dels övertygelsen att ett affärsmässigt drivet finansieringsinstitut, garanterat av de nordiska länderna, skulle få en kreditvärdighet som ökade ländernas sammanlagda möjligheter att låna på den internationella marknaden. Statsrådet ansåg att en nordisk bank inriktad på nordiska investeringsprojekt och export vore ägnad att stimulera tillkomsten av samnordiska industri- och utvecklingsprojekt.

Herr Palm jämförde rådets debatt med den interna svenska diskussionen om den statliga investeringsbanken 1967. De som då ställde sig skeptiska eller avvisande mot en sådan bank accepterade den nu och den uppfattades som ett värdefullt komplement på kreditmarknaden med såväl stora som medelstora och mindre företag som låntagare.

Herr Helén fann att Nordens ekonomi, de nordiska ländernas internationella ansvar och det nordiska samarbetet i sig krävde att man gick till beslut om den nordiska investeringsbanken. Han ansåg att man härigenom kunde öka den samlade kreditkapaciteten i Norden på gynnsamma villkor.

Herr Hermansson sade sig vara anhängare av tanken att skapa en nordisk investeringsbank, men inte i de konkreta former som ministerrådet och ekonomiska utskottet hade föreslagit och yrkade återremiss av ärendet till utskottet.

Sedan herr Hermanssons förslag om återremiss förkastats skedde votering om herr Krönmarks reservationsförslag till rekommendation. Förslaget förkastades därvid med 63 röster mot 10. Därefter skedde

slutlig votering om utskottsmajoritetens förslag till rekommendation. För utskottets förslag röstade 59 medlemmar, däribland herrar Adamsson, Antonsson, Carlsson i Vikmanshyttan, Hammarberg, Helén, Jansson, Knut Johansson i Stockholm, Lindahl, Mellqvist, Mundebo, Nilsson i Tvärålund och Palm samt fru Skantz. Mot utskottets förslag röstade 10 medlemmar. 5 medlemmar, däribland herrar Burenstam Linder, Hermansson, Hernelius och Krönmark, avstod från att rösta.

Utskottets förslag till rekommendation antogs sålunda (nr 18/1975).

B. Sak förberedd av socialpolitiska utskottet

Socialpolitiska utskottet hade behandlat ett ministerrådsförslag om *nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet*. Programmet hade utarbetats av Nordiska arbetsmarknadsutskottet på uppdrag av ministerrådet, som nu hemställde om Nordiska rådets yttrande över förslaget. Beredningen av programmet hade pågått vid arbetsmarknadsmyndigheterna och inom ministerrådets organ sedan våren 1974 under medverkan av bl. a. arbetsmarknadens parter. Även rådets socialpolitiska utskott hade haft tillfälle att på ett förberedande stadium diskutera programutkast med ministerrådet/arbetsministrarna.

Programförslaget innehöll dels allmänna grundläggande mål för nordiskt arbetsmarknadssamarbete, dels vissa närmare preciserade delmål inom arbetsmarknadspolitikens olika sektorer (sysselsättningsfrämjande åtgärder, utbildning för arbete, yrkesvägledning, åtgärder för eftersatta grupper, ekonomiskt skydd vid arbetslöshet, förbättring av invandrarernas situation och jämställdhet mellan män och kvinnor) och dels vissa riktlinjer för det fortsatta programarbetet. I ministerrådsförslaget framhölls att programförslaget skulle uppfattas som ett led i strävandena att bygga ut det nordiska arbetsmarknadssamarbetet. Tonvikten skulle därvid ligga på sådana delområden där praktiska resultat och realistiska lösningar kunde uppnås. Samarbetet skulle kontinuerligt ses över och vidareutvecklas i nära kontakt med arbetsmarknadens parter. Regelbundna plan- och resultatredovisningar skulle ges till Nordiska rådet.

I sitt betänkande över ministerrådsförslaget underströk socialpolitiska utskottet betydelsen av att 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse bevaras och att någon revision av denna ej företages. Utskottet betonade att arbetsmarknadsöverenskommelsen allmänt kommit att betraktas som ett av de viktigaste resultaten av efterkrigstidens nordiska samarbete. Krav på en revision av överenskommelsen skulle kunna uppfattas som tecken på att det nordiska samarbetet håller på att stagnera. Inskränkningar i de nordiska medborgarnas rätt att fritt välja arbets- och bostadsort skulle kunna ses som ett bakslag för det nordiska samarbetet som helhet. En omfattande revision skulle även enligt utskottets uppfattning kunna stöta på svårigheter på grund av ländernas olikartade marknadslösningar.

Utskottet ansåg att brister i överenskommelsen borde avhjälpas genom tilläggsavtal av multilateral eller bilateral natur. Härvid hänvisades bl. a. till 1973 års avtalsprotokoll mellan Finland och Sverige om arbetskraftens kanalisering via den offentliga arbetsförmedlingen. Som helhet framstod det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet som ett komplement och inte som ett alternativ till 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse.

Såvitt gällde delområdena i programförslaget framhöll utskottet bl. a. betydelsen av att gemensamma regler för yrkesutbildning etablerades både för tjänstemän och för andra yrkesgrupper. Utskottet fäste stor betydelse vid att av ministerrådet aviserad utredning om arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden kom till stånd. Stor vikt lade utskottet vid att de nordiska regeringarna förpliktades att upprätthålla den fulla sysselsättningen. Valet för den enskilde medborgaren i Norden får ej stå mellan emigration och arbetslöshet. Utskottet fann också ministerrådets förslag att vidta ytterligare arbetsmarknadsåtgärder för efter-sätta grupper och personer med handikapp värdefullt.

Utskottet framhöll vidare, att arbetsmiljön borde i ökad utsträckning anpassas till den enskilde arbetstagarens förutsättningar. De problem som förekommer i samband med olaglig rekrytering och förmedling av arbetskraft borde liksom formerna för entreprenadföretagens verksamhet utredas i skyndsam ordning. Det nordiska arbetsförmedlingssamarbetet borde effektiviseras och de arbetssökande borde ges aktuell och fullständig information om bl. a. ekonomiska och sociala förhållanden på inflyttningsorten. Frågan om obligatorisk anmälan av lediga platser till arbetsförmedlingen borde utredas i sammanhanget.

Avslutningsvis förutsatte utskottet att ministerrådet vid kompletteringen av programmets innehåll skulle nära samverka med arbetsmarknadens parter och att Nordiska rådet skulle hållas väl informerat om ministerrådets överväganden. Utskottet framhöll också att Nordiska rådet genom sin budgetkommitté hade möjlighet att mera i detalj kommentera ministerrådets överväganden i samband med behandlingen av ministerrådets budget.

Ett tiotal inlägg gjordes i samband med behandlingen i plenum av betänkandet över ministerrådsförslaget. Från svensk sida yttrade sig statsrådet Bengtsson och herr Knut Johansson i Stockholm.

Statsrådet Bengtsson inledde sitt anförande med att uttala sin glädje över det positiva och grundliga sätt på vilket socialpolitiska utskottet hade behandlat ministerrådets programförslag.

Statsrådet Bengtsson framhöll att målsättningen i de nordiska länderna när det gällde arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiken hade höjts under senare år. Resurserna hade ökats och medlen i arbetsmarknadspolitiken hade undan för undan kunnat byggas ut. Samtidigt hade metoderna i samhällsplaneringen förbättrats i alla länder. Som en följd

av denna utveckling hade också målen för sysselsättningspolitiken kunnat höjas efter hand.

Statsrådet uppehöll sig även vid de problem som uppstått i anslutning till den fria nordiska arbetsmarknaden, problem som inte kunnat förutses när 1954 års överenskommelse ingicks. Härvid avsågs särskilt de problem som är förknippade med den kraftiga utvandringen från Finland till Sverige. En rad åtgärder hade vidtagits för att lösa problemen genom svenskt-finskt samarbete. Om det skulle vara möjligt att bemästra problemen med flyttningsrörelsen mellan länderna på ett effektivt sätt måste enligt statsrådet en samordning ske mer än hittills av närings-, regional- och arbetsmarknadspolitik.

Herr Knut Johansson underströk i sitt inlägg värdet av att Nordiska arbetsmarknadsutskottets fortsatta arbete sker i samverkan med arbetsmarknadens parter. Vidare åberopade herr Johansson Nordens fackliga samorganisations yttrande över ministerrådsprogrammet angående behovet av en aktiv och samordnad nordisk investeringspolitik i syfte att främja full sysselsättning och tillvarata de produktiva resurserna. Den föreslagna utredningen om arbetskraften och kapitalets rörlighet i Norden borde ges mycket hög prioritet liksom också framhållits av Nordens fackliga samorganisation och socialpolitiska utskottet. Vidare framhölls betydelsen av att en utredning kommer till stånd om frågan om entreprenadföretagen och de s. k. grå företagen. Herr Johansson underströk utskottets uttalande om att en sådan utredning borde bedrivas skyndsamt.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 19) till Nordiska ministerrådet att på grundval av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.

Rekommendationen antogs med 65 röster mot en. Två medlemmar avstod från att rösta. Samtliga i omröstningen deltagande svenska medlemmar röstade för rekommendationen.

Ministerrådet/arbetsministrarna fattade definitivt beslut om samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet vid ett möte i Oslo den 26 november 1975.

C. Sak förberedd av juridiska utskottet

Med anledning av meddelande från ministerrådet om rekommendation nr 30/1973 angående *nordisk kommunal rösträtt och valbarhet* hade Nordiska rådets presidium på förslag av juridiska utskottet avgivit ett yttrande till ministerrådet. Enligt detta skulle ministerrådet snarast möjligt och senast med verkan för kommunalvalen i Finland och Sverige 1976, i Danmark och Island 1978 och Norge 1979 söka genomföra en likartad lagstiftning om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet på grundval av de principer som framförts i en av ministerrådet tillsatt utredning.

Rekommendationer antagna vid Nordiska rådets första extra session i Stockholm den 15 november 1975**Rek. nr. 18**

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk ministerråd å foranledige at et avtale med tilhørende vedtekter om etablering av en nordisk investeringsbank blir inngått, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 17/e. Banken bør imidlertid gis en bredere parlamentarisk forankring, idet vedtektsendringer av større betydning bør forelegges Nordisk Råd på forhånd. Nordisk Råd bør årlig motta rapport fra Ministerrådet om bankens virksomhet, og kontrollkomitéen bør utvides med representanter utpekt av Nordisk Råd.

Rek. nr. 19

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.

